
Μικροκόσμος
PARVVS MVNDVS
FRANCOFVRTI.
Apud Iacobū de Zetter
Anno. 1618.

Expoſitio tituli huius libelli.

Homo recte MICROCOSMVS, *hoc eſt, paruus mundus appellatur, propter eam quam cum mundo habet ſimilitudinem. Nam quemadmodum mundus rotundus eſt, duo habens Lumina, ſtellas, calorem & frigus, & quatuor elementis regitur: ſic etiam caput humanum rotundum eſt, habetq́ duos oculos, capillos fulgentes: cæteraq́ quæ de mundo, apte etiam de homine vereq́ dicuntur. Quod autem vt in mundo, ſic & in homine aër ſit, apparet in* CHAMAELEONTE, *ſolo aëre viuente, per quem natura cholerica ſignificatur. Quod vero & ignis vt in mundo ita etiam in homine reperiatur, teſtis eſt* SALAMANDRA *ſolum igne viuens: per quam natura denotatur ſanguinea. Aquam quoque, ſicuti in mundo ita etiam in corpore humano eſſe teſtatur* STVRIO *aqua & vento tantum victitans, per quem natura intelligitur phlegmatica, in homine autem aquæ locum obtinet vrina. Quod denique & terra ſit patet in* TALPIS, *quæ terreſtribus lumbricis deficientibus, terra viuere creduntur: per quas melancholica ſignificatur. Item, veluti in mundo omnes ſunt creaturæ, ita homo omnis eſt creatura. Creaturarum autem aliæ ſolam formam habent, vt lapides: qua etiam homo præditus eſt: aliæ & formam habent, & creſcunt, vt arbores: ſic & homo: aliæ præter formam creſcunt & ſentiunt, vt animantia: quorum alia rurſum volatilia ſunt, alia vero in aquis degentia, ſic & homo mente animoq́ ſurſum volat, & in aquis natare nouit. In mundo ſunt cœleſtes creaturæ, forma & alta quadam mente præditæ, nempe Angeli, ita etiam homo, qui fide intelligit quid ſit Deus. Mundus habet Gubernatorem inuiſibilem & immortalem, homo quoque inuiſibilem ac immortalem animam, tribus potentiis decoratam, voluntate, memoria, & intellectu, quibus ratio veluti rector dominatur. Intellectus autem iudicat animi conceptum, quem Ratio quaſi iudex docet in memoriæ cubiculo eſſe cuſtodiendum. Accedentibus itaque ad prædictas potentias quinque ſenſibus interioribus, totidemq́ exterioribus, ſimul efficiunt ſapientiam, ex qua ſcientia naſcitur, ex hac inuentio, ex qua rurſum multæ ſententiæ aureæ profluunt: vt ex huius libelli diſcurſu clarum euadet. Rurſus, quemadmodum mundus non periturus igne purgabitur ac tranſmutabitur, atq́ Cryſtalli inſtar clareſcit: ſic quoque homo non interibit, ſed per mortem mutabitur, reſurget, & ſole clarior fulgebit. Ne igitur* MICROCOSME *animum abiicias, neq́ ſis puſillanimus, ſed ſpe certa futuram exſpectes reſurrectionem.*

* * *

MAGNIFICO, STRENVO, AC VERE NOBILI VIRO, Dn. PETRO BREDENRODIO, Potentiſſimorum Dominorum Ordinum Prouinciarum Fœderatarum apud Principes Germaniæ Legato ſplendidiſſimo: Domino & Mecœnati obſeruandiſſimo,

S.

NVLLI cordato dubium relinquitur, *Magnifice, Strenue, ac vere Nobilis vir, Domine & Mecœnas obſeruandiſſime*, quin ea Philoſophię pars, quæ de officiis & moribus tractat, medium & optimum Philoſophiæ locum occupet, & recte meditullium Philoſophiæ indigetetur: vt & nemo ſanus ambigit, quin ea diſciplina, per quam cognoſcimus vt operemur, ea, quæ in contemplatione tantum ſubſiſtit, & per quam non operamur, ſed tantum cognoſcimus, ſit perfectior & excellentior: Ethica autem doctrina operatrix eſt, & præclare ſcita ad rem confert, inque actum producit, vel eſt, diſciplina opera-

trix, per quam cognoſcimus, vt operemur, non vt cognoſcamus tantum, alias *qui in vmbra philoſophamur, & ad res gerendas nunquam accedimus, quod ſcimus, neſcimus*, vt non minus eleganter quam vere alicubi Nobiliſſimus Huttenus. Et hactenus ea ipſa officiorum & morum diſciplina ad ſacroſanctam Theologiam quam proxime accedit, vtpote quæ (Theologia) & ipſa ſaniorum iudicio non ſit tantum contemplatrix doctrina, ſed operatrix prudentia, dicente Saluatore: *Vos eſtis lux mundi. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita. neque enim accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant veſtra bona opera, & glorificent Patrem veſtrum, qui eſt in cælis.* Subſcribit Saluatori Apoſtolus ἐθνοδιδάσκαλος: *Finis mandati eſt, Charitas ex puro corde, conſcientia bona, & fide non ficta.* Vere Chriſtiani ποιηταὶ *ſunt, non* ἀκροαταὶ *tantum*, vt deuotus Claræuallenſium proeſtotes, *Ille*, inquit, *diuinas literas recte legit, qui verba vertit in opera.* Hæc meditatio diuino Pſalti ſuas odas, ſapientiſſimo Regi ſuas παροιμίας, & ſanctiſſimo illi (non Tullio tantum) Mediolanenſium Archipræſuli, & Eccleſiæ φωστῆρι lucidiſſimo, ſuos de officiis libros peperit.

Quo nomine, vt mihi optime meriti eſſe videntur de Republica Chriſtiana omnes Ethicographi, Oratores, Epigrammatici, Poetæ, & ſimiles, ſic operæ pretium factitaſſe recte exiſtimantur omnes, qui latiuagam illam, & multiiugem officiorum ac morum doctrinam in compendia contulere, & in Apophthegmata, Emblemata, Symbola, ſuccincta & ſententioſe dicta, ſæpe in duo triave verba coarctauere, quod ſummis &

mis & ſapientiſſimis olim placuiſſe, & nunc placere video.

Ad hunc ſcopum præſens etiam libellus Emblematicus ſeu ſymbolicus collineat, qui eo mihi viſus eſt maioris futurus ſuauitatis, grauitatis & emolumenti, quo memoriam hiſtorię, ſapientiæ, Pietatis, ac moderationis, ſummorum virorum, Imperatorum, Regum, Ducum, & ſimilium (quæ memoria ſemper gratiſſima ſimul ac vtiliſſima eſſe ſolet & debet) & qui, quæ mente & ore circumtulerunt dicta, facto etiam comprobauerunt & compleuerunt, adeoque ſymbola verterunt in opera, luculentius refricat & conſeruat, vt non tam delectet quam proſit, iuxta illud Venuſini vatis: *Omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci.*

Quod ipſum etiam me mouit, vt dicta tam grauia, tamque excellentia luminibus Iconum illuſtrarem, quibus non tam oculos paſcerem humilium, quam per oculorum aciem etiam ad animum vſq; penetrarem ingenuorum & celſorum, & ad virtutis imitationem expoſcerem atque inflammarem: Quis enim vel celſiſſimus mente & ſtemmate, celſiſſimorum Imperatorum, Regum, Ducum, &c. tam præclare dicta & facta faſtidiet, vt non potius ad imitationem virtutum cum admiratione rapiatur? Nec leui ducor ratione, ob hoc ipſum potiſſimum, artificium hoc ſiue ſculptorium ſiue cælatorium diuinitus conceſſum eſſe.

Veſtro autem, Magnifice & Nobiliſſime Domine, Mecœnas honorandiſſime, Veſtro, inquam, laudatiſſimo Nomini, hoc quidquid eſt opellæ, inſcribere ac dicare volui: Tum

quod ſciam Veſtram Magnificentiam de hoc laborum genere & optime ſentire, & ſapientiſſime iudicare poſſe: Tum etiam vt fauillas notitiæ & conſuetudinis quæ Veſtræ Magnificentiæ olim cum dilecto genitore meo, piæ memoriæ Iacobo de Zeter, quadantenus interceſſit, reſuſcitarem: Tum denique vt animum meum ad Veſtræ Magnificentiæ ſeruitia & obſequia promptiſſimum declararem.

Reliquum eſt, Magnific. V. orare & exorare, vt hoc operis & officii, quod ſentio quam ſit exiguum, eo, quo offertur & declaratur animo ſuſcipiat, meq́ue in ſuæ beneuolentiæ & fauoris ſinum benigne admittat. Soſpitator noſter & Ipſa Salus Ieſus Chriſtus Magnificentiam Veſtram diu feliciter ſoſpitet, ſeruet, ſaluet. Francofurti curſim 25. d. Martii, 1618.

Magnificent. V.

Officioſiſs.

Iacobus de Zeter.

Candido Lectori.

M*VLTA ſunt, beneuole Lector, quæ ad humanam vitam emendandam commode adhibentur. Diuina ante omnia præcepta: mox ſacræ literæ: ſua deinde cuique calamitas: mox & aliena: ac priora quidem illa ſic eſſe, inficiabitur nemo: poſtremũ adeo certum eſt, vt & Adagio celebretur, Fœlix, inquiunt, quem faciunt aliena pericula cautum. Sacræ igitur Hiſtoriæ alienos nobis caſus perſæpe ob oculos ponunt. Cainos, ac illa æternis ſeculis memorabilia diluuia, cum omnis caro viam ſuam corrupiſſet: Eſauos, Pharaones, Saulos, Manaſſes, magnis rerum exemplis attentiores, ac diuinis ſimul præceptis obſequentiores nos ſcilicet reddens. Idem Hiſtoriis prophanis propoſitum eſt, quibus poſt ſacras illas primæ ex omni literarum genere merito partes debentur. Adeo magnum ad recte beateq; viuendum adferunt momentum. Ab his tanquã vitæ quadam magiſtra, ſaluberrima rebus omnibus exempla, conſilia optima petuntur: quam fluxa, quam mutabilia, quam caduca ſint omnia, quæ ſub hoc ſole degunt, docente. Ac quod ſummum, quod maximum eſt, vt Deus ipſe rex & gubernator omnium, cuncta regat, & moderetur, cuncta diſpenſet, vt humiles euehat, ſuperbos ſede deturbet, atque pro voluntate ſua regna diſtribuat, omnia, inquam, tam in hiſtoriis quam Poetis, velut ſpeculo cernuntur. Quibus recte monemur, vt auertamur à vitiis & cõuertamus nos ad ſtudium pietatis. Nemo enim eſt quin etiam Gentilibus à Deo legem in animo inſitam eſſe ſentiat, qua bonum à malo, honeſtum à turpi, iuſtum ab iniuſto poſſint ſecernere. cuius vis, & ratio legis cum ab ea, quæ ſcripta eſt, diuerſa non ſit, quis eſt qui vt intimæ, ſic ſcriptæ legis auctorem DEVM negare audeat? Quid vero & hoc infœliciſſimo noſtro ſeculo quo nobiliſſimas etiam Prouincias quæ olim veram, & Catholicam Religionem, quam à maioribus acceperant, pie, & ſancte retinebant, nunc autem derelinquentes viam rectam, errauerunt, atque in eo ſe maximam pietatẽ colere palam profitentur, quod à patrum ſuorum*

doctrina

doctrina quam longiſſime receſſerunt: nulla tam remota regio, aut tam munitus locus, nullus Chriſtianæ reipublicæ angulus inueniri poteſt, quo hæc peſtis occulte irrepere nō tentarit, quo etiā non perturbatiſſime inſanis complentur vniuerſa tumultibus, Bellona furioſum quatit flagellum, furor impius ruptis omnibus vinculorum nodis euolat horridus ore cruuento. Quid inquam hoc rerum peſſimo ſtatu nos quoque Chriſtiani atque Catholici agemus? mea quidem ſententia, nihil tutius eſſe videtur quam Philoſophari, atque in ſtudiis bonarum artium tempus conſumere, & cum præſenti innoxio libello habere colloquium. Hi enim auctores & ſodales, auaritiam, ſuperbiam, atque ambitionem dedocent, bella & diſſidia deteſtantur, ad concordiam inuitant & amicitiam, confabulantur, hortantur, arguunt, conſulunt, docent rerum monumenta geſtarum, mortis contemptum, in proſperis modeſtiam, in aduerſis fortitudinem, æquabilitatem in actionibus atq; conſtantiam, Comites læti, docti, humiles, facundi, ſine inuidia, ſine dolo, & ſine querela, ad hos enim migremus, vt à conſpectu malorum quibus noſtra laborat ætas auertamur. Hoc igitur modo legendi ſunt tam Hiſtorici quam Poetæ, vt ipſa lectio non ſolum ad ſuauitatem & delectationem inde percipiendam, ſed ad virtutes potius exprimendas atque imitandas, & ad turpitudinem procul abiiciendam referatur. Velut enim Muſica, quæ tantum aures inani ſtrepitu ac tinnitu demulcet, nec ad componendam animæ harmoniam aliquid momenti confert, voluptatem habet ἄλογον omniſque rationis & vtilitatis expertem, datq́; (vt Poetæ verbis vtar) ſine mente ſonum: Sic omnis hiſtoriarum, quamuis ſplendida & copioſa notitia ſine conformatione morum ac directione vitæ ad certas exemplorum imagines, ſcientia tantum vana eſt, & parum cōducibilis. Quamobrem fructus ex hiſtoriis & fabulis capiendus hic eſt præcipuus, vt & intelligentiam & cognitionem earum rerum, quæ ad gloriam & imortalitatem nobis prodeſſe

deſſe

deſſe videntur augeamus, & omnes noſtras actiones ad nomen DEI propagandum & virtutis æternum decus adipiſcendum, tanquã ad vnicam metam certiſſimamque ſalutis normam dirigamus. Sic fiet, vt viciſſitudinem, inconſtantiamq́; rerum humanarum perpendentes, in aduerſis placidi ac tolerantes, in ſecundis moderati, in repentinis caſibus fortes, in affluentia & abundantia benefici, in paupertate ſorte noſtra contenti, in morbis & alijs difficultatibus animoſi, in omni denique vitæ noſtræ, ſtatu, intra mediocritatis limites, quos vltra citraque, nequit conſiſtere rectum, conſtituti maneamus. Hæc præfationis loco in medium afferenda duxi, quæ pro æquitate ſua lector candidus bonam in partem accipiet, & de qua amicus ſincerè iudicabit : ſi quid præterea in hoc opuſculo mendoſum, aut minus elaboratum, perpolitumque inuenerit, illud ipſum partim anguſtiæ temporis, à qua interclusus, partim certo carminum numero, ad quem aſtrictus fui, adſcribet (nam noſter hic libellus maioris amplitudinis chartarum prodijt quam putabam longiſſimas enim hiſtorias, lateue patentes interdũ, in paucos verſiculos redigere coactus ſum, Hinc obſcuritatem euitare prorſus, vt voluntas mea tulit, non potui. Interim hos qualeſcunque conatus, denique incredibiles impendiæ Imaginum (nam tantum Pictoribus atque ſculptoribus verum etiam vniuerſo hominum ordini valde perutiles, idoneæ & accommodæ) obnixe rogamus vt candidus lector benigno vultu ſuſcipere dignetur. Vale.

Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miſerijs. Iob.14.a.

ACcipe cur μικρόκοσμος homo dicatur? eoque
Quid ſtudeant nobis ſignificare ſophi.
Cernis vt humana geminas ſub fronte lucernas:
Æthere ſic celſo lunaque Solque micant.
Conſpicis occaſum radij ſolaris, & ortum:
Sic oritur naſcens, ſic morienſque cadit.
Frigidus in mundo ventus calidusſque vehuntur,
Flantis & os hominis frigus & æſtus habent.
Terrea membra grauant, & plenus & aëre pulmo,
Os cerebrumq́; madent, corque iecurq́; calent.
Humidus eſt homo, terreus eſt, eſt igneus omnis.
Ignis, aqua, & tellus ſunt elementa tria.
Vt ver infanti: iuueni, ſic conuenit æſtas:
Cumq; viro autumnus, cum ſene quadrat hyems.

Dominus virtutem populo ſuo dabit, Dominus benedicet populo ſuo in pace. Pſal. 28. c.

CÆſaries diadema gerens, & palma tridentem,
Atque auis altiuolans ſunt monumenta Iouis.
Argenti quoque mundus adeſt, & ſeminat agros
Ruſticus, atque colunt rura beata boues.
Sponte ſua fruges tellus inarata ferebat,
Falcipotens regeret cum ſua regna Deus:
At Ioue regnante multo ſudore colendus,
Eſt ager, & laſſus taurus, equuſque, gemit.

Quomodo cecediſti de cœlo Lucifer, que mane oriebaris? corruiſti in terram Eſaiæ 14.

Dicitur in cœlis ſe dijs iunxiſſe Cupido,
Quos telis etiam læſit & ipſe ſuis.
Sepius exorti cum ſeditione tumultus,
Dum facibus ſuperos, dum petit igne deas.
Iupiter hinc puerum pharetra ſpoliauit & alis,
Et iuſta pepulit mox ratione polo,
Debuit arua pater ſic grata relinquere primus,
Lucifer è cœlo ſic quoque pulſus erat.
Nam nihil immundum (ſacri quod plurima libri
Verba docent) fœlix vrbs retinere valet.

Os iuſti parturiet ſapientiam. Prouerb. 10.d.

IVpiter in cerebro grauidus geſtaſſe refertur
Fœtum, more quidem (ſi modo vera) nouo.
Edere cum puerum non poſſet, Mulciber illi
Ignipotens lato diſſecat enſe caput.
Pallida ſic peperit Sophiam: Sapientia namque
Non ex carne fluit, mens pretioſa parit.
In cerebro reſidet nam trina potentia mentis,
Qua trino ſimiles dicimur eſſe Deo.
Sunt quibus ingenium vena tam paupere manat,
Suſcitet vt longa vis niſi magna die.
Excutienda quibus Sophia eſt, namque ora diſerta
Deſunt, vt factum monſtrat imago Ioui.

In requie mortui requieſcere fac memoriam eius, & conſolare illum in exitu ſpiritus ſui, Eccleſiaſt. 38.c.

DIlaniat crebro pendentis ab arbore morſu,
Nuda celer, magni Iouis ales, corda Promothei.
Hac ſpecie, miſeros nunquam cruciare, monemur.
Sed dare cum blandis potius medicamina verbis.
Hoc etenim pietas, iubet hoc natura Tonantis,
Hoc præcepta docent. Nam qui curauerit ægros
Atque laboranti comitem ſe iunxerit: ille
Inter cœlicolas memorabile nomen habebit.

INVIDIA VT ALTERI NOCEAT, NEC SIBI PARCIT.

Vita carnium, ſanitas cordis, putredo oſſium Inuidia, Prouerb. 24.d.

IVpiter excelſo dimiſit ab æthere Phœbum,
  Virginibus ferat vt nuncia grata malis.
Scilicet vt quæcunqne velint ſibi munera poſcant,
  Altera dum certe munera dupla ferat.
Nec mora priuari cupit vno lumine liuens
  Inuida, vt ſociæ lumen vtrumque cadat.
Inuidus alterius pingueſcit rebus ademptis.
  Vtque alijs noceat, damna dat ipſe ſibi.

Non ſemel eſt, neque bis, minus eſt, ſed vtrumque vocatur.

Breues dies hominis ſunt numerus menſium eius apud te eſt, conſtituiſti terminos eius, qui præteriri non potuerunt. Iob.14.a.

Eſt mulier facie collo tenus, alta columna
Terminus eſt reliquum corporis, atq; lapis.
Hunc videt aſtripotens auerſa fronte, iubetque
Cedat vt è campo, præbeat atque locum.
Cui fidens animi conſtanter terminus inquit:
Cedo deo nulli: nil monet ipſe tridens
Conſiſte fixus, nec non immobilis vſque,
Nec prece, nec precio, nec moueorque nimis.

Deus non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Lucæ 18.a.

QVid mola quam nullus ventus rotat? ipſa Deorũ
Effigies quidam quæſo notaſſe velit?
Fulmina rara iacit Diuum pater atque hominũ rex,
Ira dei Lento repit, adeſtque, gradu.
Compenſat tamen ipſa moram punitio tardam,
Supplicij iuſta duplicitate ſui.
Carceribus ruptis tandem patientia Læſa
Fit furor & iuſtum neſcit habere modum.

Neque herba, neque malagma ſanauit eos, ſed tuus Domine ſermo, qui ſanat omnia. Sapient: 16.b.

Dum quærit Medicus ſacras Epidaurius herbas,
Fronde coronatum Iuuenem conſpexit in imis
Vallibus, ille pecus per deuia paſtor agebat:
Et ſternebat humi Baſiliſcum marte ſecundo.
Accedens propius Medicus, de fronde coronam
Obtinuit precibus, rurſus Baſilicus ad arma,
Et noua bella ruit, Iuuenemque occidit inermem.
Tum medicus, latet his virtus ſub frondibus, inquit,
Et parat exſtincti paſtoris inungere corpus
Hoc ſerto, mirum, Iuuenis vitalibus auris
Veſcitur, & vita rurſus ſua funera mutat.
His herbis tribuit diuina potentia vires.
Vt poſſint homini morbos auferre, ſalutem
Reddere, languores, & noxia tollere vitæ.

Nunquid poſſum deſerere vinum meum, quod lætificat Deum & homines. Iudic. 9.

SCire cupis, quare Bacchus depingitur alis?
Pegaſus & velox cur ſibi iunctus equus?
Huius origo patet ratio eſt notiſſima tantum
Hic ſubſcripta leges carmina: certus eris.
Vuas cum Baccho populus deferret Amycla:
Dicebat alas candide Bacche geras,
Bacche geras alas, hedera & tua tempora cingat,
Gorgoneuſque comes ſit tibi ſemper equus.
Bacchus enim præſtat multo cum ſanguine vires,
Ipſe colore ſuo triſtia corda fouet.
Inſuper & terris attollit ad ardua mentes,
Confortat neruos, ingeniumque iuuat.

Acquieſce igitur ei, & habeto pacem, & per hæc habetis fructus optimos. Iob. 22. d.

AVrea ſub terris fixit ſua limina Plutus
Illic auratos montes, & mille gubernat
Diuitiæ cumulos atque aurea munera mille.
Sub pedibus calcata iacet Bellona, cruoris
Semper amans, furioſa rapax, & cauſa tumultus.
Candida pax dextra Plutum trahit atque ſiniſtra,
Plena manu ſeruat variarum cornua rerum.
Omnia proueniunt largo tum denique fluxu
Cum pax belligero ſuperato Marte triumphat
Fœdera ſed veræ deſcendunt Pacis ab illo
Qui prius iratum placuit Numen, idemque
Et genus humanum concordi pace ligauit.

Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius. Labores manuum tuarum quia manducabis beatus es & bene tibi erit. Pſal. 127.a.

VElocem ſequitur ceruum dictynna Diana:
Latratuſque canum tollitur vſque polum.
Hanc amor inſequitur iaculans, neq; Cæditur vllo
Vulnere, ſed fruſtra miſſa ſagitta volat.
Si neſcis cauſam, labor hanc defendit, Amoris
Tela repercuſſit, ſuſtinuitque dolos.
Quiſquis es ergo volens, ſuperare Cupidinis arcus,
Cedit amor rebus, res age tutus eris:

D

Stipendium peccati mors. Roma. 6. d.

STertebat ſomno mors iuncta Cupidine ſecum,
Mors pharetram, blandus tela gerebat amor.
Alter & alterius male prouida ſpicula ſumpſit,
Mors aurata tenet, ferrea tela puer.
Inde ſenex quem iam decuit requieſcere luxu.
Ecce amat, & capiti florea ſerta parat.
At puer inſolito pueri quia tactus ab arcu
Deficit, infelix, ac Acheronta petit:

Mores hominum mendacium ſine honore: & confulſio illorum cum ipſis ſine intermiſsione. Eccleſiaſt. 20.d.

DVlce melos reſonant citharæ, curiſque relictis
Sacrificant genio, dyq́ue deæq́ue ſimul
Æneadum genitrix numeros bene ſaltat in aptos,
Exaltata manus florea certa gerit.
Tota cohors diuum choreas vno ordine laudant:
Lætitiaq́ue leues euge triumphe canunt:
Neſcio quid ſolus voluit reprehendere Momus:
Sandalium Veneris clamitat eſſe loquax.

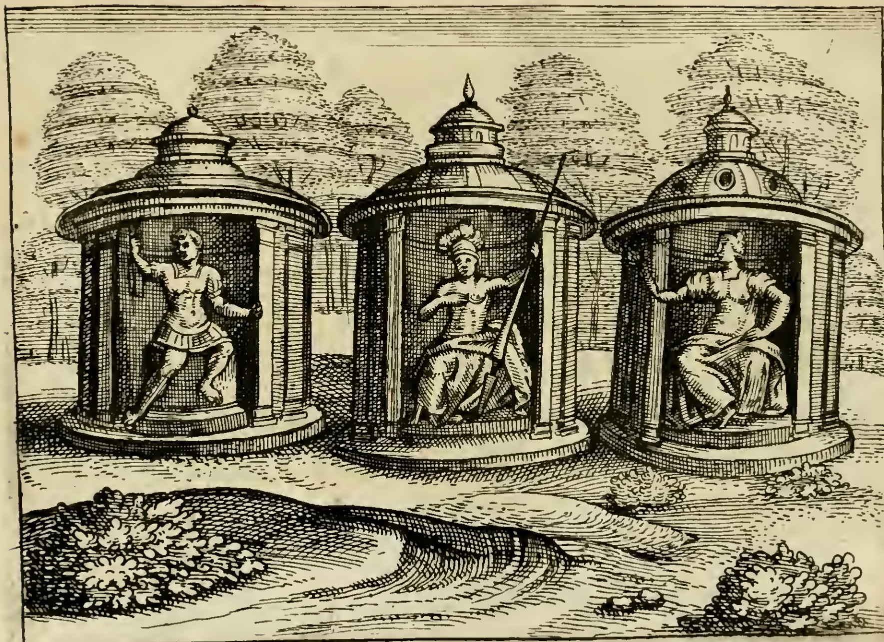
Sapiens cor & intelligibile abſtinebit ſe à peccatis & in operibus iuſtitiæ ſucceſſus habebit, Eccleſiaſtici.3 d.

DIc citeræa Venus ſocioq́ue Cupidine quare
Calfacis ipſa pedes, calfacis ipſa manus?
An quia non præſens tibi ſtat facundus Iacchus?
Non etiam coram eſt pulueruIenta Ceres?
Sobrietas vbi regnat, ibi damnoſa voluptas
Alget & in Curios prælia nulla mouet.
Ebrietas vbicunque potens, & copia regnat,
Mater adulterij bella nefanda ciet,

Decendamus, & confundamus ibi linguam eorum, vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui, Geneſ. 11.

LImina dum referat Poſticæ forte Priapus:
Horrendum extremo protulit ore ſonum.
Sic poſtquam Magicæ procul audiuere recludi
Veſtibulum, celeri terga dedere fugæ.
Nec prior extremam, remorata nec illa priorem
Alyciunt, quicquid carmina dira, iuuat
Nos monet hoc, ſi quid facimus, cui fata repugnãt.
Protinus ira dei deprimet illud opus.
Sic euerſa iacent Babylonis tecta potentis,
Sic tumida Memroth facta ſuperba viri.
Sic enim referunt doctorum ſcripta, Voluntas
Cœptibus humanis eſt inimica Dei.

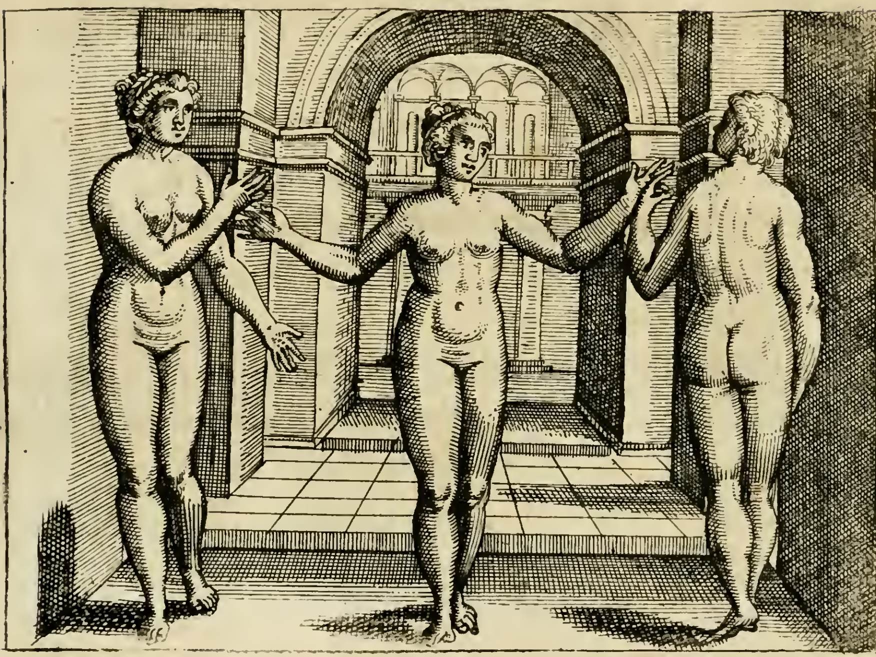
Dominus omnium es, nec eſt qui reſiſtat Maieſtati tuæ. Heſt. 13.

EX auro Tyri Phœbi ſtatuere figuram
Martem compedibus Sparta tenere ſolet,
Pictaque perpulchrè Victoria ſtabat Athenis,
Sed pennas humeris non tulit illa ſuis.
Omnia ſic ſuperum diuino numine fiunt:
Quæque Deus ſtatuit vertere nemo poteſt
Fabula ſignificat ſi rem dilexeris vllam
Numine contempto, Numina vana colis.
Diuerſis ſcriptura locis quod monſtrat, & illud
Æthereus vero ſpiritus ore docet.

Deus Charitas eſt, & qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo, 1. Ioan. 4.c.

TRes cernis Charites, poſitas ſine veſte puellas,
Quæ celebres magnis vatibus eſſe ſolent.
Quarum prima tenet præclarum Aglania nomen,
Quod notat eximia nobilitate nitens.
Caſta Thalia ſequens nomen, quo rite notatur
Candidus ætatis flos ineuntis, habet.
Euphroſine poſtrema fuit vocitata, petendæ
Eſt ea lætitiæ nam ſine fine parens.
Pictor eas poſuit nudas, ſimulatio namque
Fucus & inuiſus debet abeſſe dolus.
Quodque ſimul ſociæ iunctis amplexibus aſtent.
Tertia quod tergum præbeat, ora duæ:
Fœdus amicitiæ docet hoc ſeruare, ſodali
Seu fortuna fauens, ſeu ſit iniqua tuo.

Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuiſci, talibus enim hoſtijs promeretur Deus. Hebræ. 13. c.

SAcra fuit Romæ vaſtis innixa columnis
Ædes qua populi tres coluere deas.
Inſignita fuit benefacti nomine prima,
Munera ſuſcipiens altera dicta fuit.
Grataq́ue mens poſtrema ſtetit: nil pulchrius illa,
Vt nihil ingrata fœdius eſſe poteſt.
At velut intactæ ſunt hæ caſtæq́ue puellæ,
Perpetuo purus ſic retinendus amor.
Vtque carent rugis, vt ſunt florentibus annis,
Vultibus & lætis, vt quoque veſte carent:
Sic amor & vigeat, ſic dandum fronte ſerena,
Sic careat fuco, ſic ſine labe micet.
His quoniam fiunt contraria, peſte fameque
Et longa hoſtili cædimur enſe die.

Ærumnæ ſeculi & deceptio diuitiarum. Marc. 4.c.

AH ſcelus indignum tibi quis perdocta Minerua
Inſidias ſtruxit, blandaq́ue verba dedit?
Sola ſapis verè nunquam non prouida virtus
Iam ſcio decepit cauta φιλαργυρία.
Stulta fames auri, mala fraus, & fictio duplex
Perleue te captam rete Minerua tenent.
Quiſq́uis es ergo caue regina pecunia vincat,
Illa deos fallit, fallit & illa viros.

Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis ad te autem non appropinquabit. Pſal. 90.b.

Eſt volucris nomen paradiſi ſumit ab horto,
Semper agit ventos, & fertur in aëra pennis
Huic etenim Natura pedes inimica negauit.
Sic incerta, leuis, vaga, lubrica, mobilis, atque
Inconſtans Fortuna loco non hæret eodem,
Semper & ambigua dubiaq́ue in ſede moratur.
Propterea illius Smyrnæ poſuere Coloni
Truncatis pedibus ſtatuam, quod ſiſtere firmo
Se nequeat greſſu, medias dixere per auras
Inſtar auis, depicta, celer Fortuna volabis,

Non auferet à iuſto oculos ſuos, & ſi fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis. Iob. 36. b.

HErculeo exultans fortunæ fune ſiniſtram
Pauperies retinet, ſub pedibuſque premit.
Sub ſapiente iacet fors, quamuis paupere victa,
Nullaq́ue fortunæ tela veretur inops.
Viribus inferior fortuna eſt paupere, pauper
Fortunæ neſcit ſuccubuiſſe dolis.
Sit modo veſtitus membris, victuſq́ue caducis,
Securus pauper nocte, dieq́ue canit.

Neſcitis, quod ij qui in ſtadio currunt, omnes quidem in ſtadio currunt: ſed vnus accipit brauium? 1. Corintio 9.

CVrſubꝰ hæc ſuperabat equos Atalanta fugaces,
Quæ nec danda viro, nec redimenda fuit.
Victore, ſed victa datur, ſuperata Iuuentus
Debebat ſubitas Mortis obire vices.
Dumq́ue pedum certat curſu, Megareïus heros:
Aſtutus per agros aurea poma iacit.
Declinans curſus, aurumque volubile tollens,
Imprudens Iuuenis victa puella dolo eſt.

Nec accipies munera, quæ etiam excecant prudentes, & ſubuertunt verba iuſtorum. Exodum. 23.

FVnera poſt Patris cum forte Tyberius eſſet
Cæſar tecta petens, ſcabie varijſque repletum
Hulceribus quendam vidit, ſeruoq́ue, miſertus
Has abigas miſero muſcas ait: ille repente
Iuſſa facit domini: muſcas pulſurus ab illo:
Tum miſer, abſtineas inquit, hæc turba quieſcat,
Quæ ſi forte abeat, noſtro quæ ſanguine dudum
Iam tumet, accedet ſubito noua copia, rurſus
Et ieiuna cohors, noſtri quæ ſanguinis omne
Quod reſtat rapiet, magis atque infeſta nocebit.
Sic Iudex opibus qui ſcrinia multa repleuit.
Non facile ille dato violabit munere leges,
Sed nouus, argenti cupidus, ſitibundus & auri.
Si veniat Iudex: leges corrumpere paruum
Indicat eſſe nefas, modo munera larga ferantur.

Similiter odio ſunt Deo, impius & impietas eius, ſed illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt. Sap. 14 a. Eccleſiaſt. 44: b.

PEr medios hoſtes patriæ portauit ab igne
Æneas humeris dulce parentis onus.
Aſcaniumque ſuum extento quaſi pollice duxit,
Inde virum ſanctum gloria magna manet.
Non puduit te maternas aperire Latebras,
(Horreſco referens) ſanguinolente Nero.
Luſtrariſque locum quo ſis formatus in aluo,
Hincque tuum nomen dedecus vſque manet.
Impius hic matri vitamque animamque peremit,
Quam pius & nato, ſeruat & ille patri.

GENTILIVM CADAVERA LAVREA SEpeliebantur.

Melius eſt nomen bonum, quam vnguenta pretioſa & dies mortis die natiuitatis. Eccleſiaſtes. 7.

DEfuncti Gentes redimebant tempora lauro,
Cum vellent gelido condere membra ſolo.
Tunc Adrianus, ait, Cæſar mihi dicite cauſas,
Cur caput extincti laurea ſerta premant.
Reddidit iſta Bias, quia nunc mœrore carentes,
Preſſuras mundi deſeruêre graues.
Quod ſi turba ſuos vitali lumine caſſos
Ethnica, funærea leta recondat humo:
Qui tamen immitis Plutonis regna ſubibant
Protinus, & quibus eſt ianua clauſa poli.
Cur nos Chriſticolæ funus ploramus amici,
Qui loca pro terris iam meliora tenet?
Nos: quibus eſt Chriſti promiſſa potentis imago
Et datur æthereas ſcandere poſſe domos.

Viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Pſalm. 26. d.

NVnquam conueniunt, nec in vna ſede morãtur
Maieſtas & amor. Sardanapalus amat.
Sardanapalus amat, grauitatemque exuit omnem,
Penſa meretricum captus amore trahit.
Turba puellarum ſtipans, heroica facta
Dedocet, & fuſis ſuadet adeſſe ſuis.
Eſſe velis igitur rigidi ſeruator honeſti,
Te trahat in naſſam ne qua puella caue.

Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam quam fecit. Pſalm. 7.

ILle opifex Taurum deſculpſerat ære Perillus
Auctori nocuit ſed tamen illud opus.
Hunc etenim Siculo fertur donaſſe Tyranno,
Ingenio cupiens præmia digna ſuo.
Aſpice dixit opus, latus eſt adapertile tauri,
Quo reus in flammas præcipitandus erit.
Non hominis poterit iactare ad ſidera voces
Si gemat aut clamet vox erit illa bouis.
Tum Phalaris, melius quo munere munera penſem,
Ipſe tuum præſens imbue dixit opus.
Protinus inuentor Tauri carbonibus vſtus,
Mugitus gemino reddidit ore bouis.

H

Cor meum conturbatum eſt in me, & formido mortis cecidit ſuper me. Pſalm. 54.

DVlcibus accumbens menſæ, dapibuſq; meroq́;
Abſtinet, atque cibos ſumere poſſe negat.
Rex hominem inuitat fruſtra: nam pendulus enſis
Impedit: inq́ue caput ne ruat vſque timet.
Tam vehemens mortis timor eſt, vrgente periclo,
Rebus in aduerſis, omnis orexis abit.
Aurea ſceptra, potens ſolum, diademaq; regum,
Quæ placuere prius, diſplicuiſſe ſolent.

Nec eleuetur cor eius in ſuperbiam ſuper fratres ſuos, neque decli-net in partem dextram vel ſiniſtram. Deutero. 17.

REx erat ecce potens & trina prole decorus:
Doctus vt in ſcriptis Seneca noſter habet.
Hic tres propoſuit volucres ex ordine natis,
Ex quibus ipſe vnam carpere quemque iubet.
Maximus ex illis aquilam cepiſſe ſuperbam
Dicitur: accipitrem ſæuus & alter amat.
Vulgarem minimus turdum capiebat, & vltro
Huic regale dedit rex diadema ſuum.

Quicunque ergo voluerit, amicus eſſe ſeculi huius: inimicus Dei conſtituitur. Iacob. 4. b.

PLuto ſedet, palmaq; tenet rex ſceptra bidentem,
Sæcula conſurgunt ferrea, frauſque potens.
Armati currunt homines noua bella cientes,
Mars furit, incenſam geſtat in orbe facem.
Nulla probis pax eſt, cacodemones omnia turbant:
Turbant Telegoni, Gorgones atque feræ
Exultat à nobis amor, & reuerentia legum,
Terraque dat nullum faſque pioque locum.

Et erat Ioannes veſtitus pilis cameli, & locuſtas & mel ſilveſtre edebat. Marc. 1.a.

PYthagoram celebrem Samiæ telluris alumnum
Delitys ſpretis ſobria menſa iuuat.
Non onerant menſam carnes, non vina ſuperba,
Vnda ſitim ſedat, panis & herba famem.
Ah pudeat noſmet noſtri qui nomen ab ipſo
Accipimus Chriſto, Chriſticolæque ſumus.
Tempora Panthoidæ ſunt parca, & ſobria, valde,
Ebrietas noſtro tempore regnat iners.

In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Lucæ. 21.

QVanta viri quondam fuerit patientia docti
Socratis, hoc lecto carmine doctus eris.
Vxores habuiſſe duas narratur ineptas,
Lumine Læſa prior lippa ſecunda fuit.
A quibus ille modis ſæpe eſt tractatus iniquis,
Verberat hæc pugnis, trudit & illa pede.
Exilienſque domum miſere eſt conſperſus vrina,
Afflictu varijs & ſine fine malis.
Egregieque iocum madidus tunc addidit iſtum,
Poſt tonitru, dicens, nimbus adeſſe ſolet.
Vtque foret duris virtus exercita rebus,
Has voluit ſtudio ſemper habere ſibi.

Omne donum optimum, & omne donum perfectum, de ſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Iacob.1.c.

DIſcipulus ſedet in medijs clariſſimus arte
Cecropius, morum dans documenta Plato.
Diogenes bipedem nudato corpore gallum
Oſtentat, referens: Ecce Platonis homo.
Nemo ſapit ſemper, nemo perfectus in arte
Qualibet, in multis errat & ipſe Plato,
Ipſe etiam quandoque bonus dormitat Homerus:
Paruus & indocto quolibet error ineſt.

Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur. Mathei 3. c.

QVid ſibi vult querc⁹ ſpatiantibus vndiq; ramis
Diſſociata viri quæ gerit effigiem?
Arbor homo verſa eſt, pedibus intentibus alte,
Eſtq́ue caput radix, inquit Ariſtoteles
Si bona ſit radix, fructus dabit arbor opimos,
Sin careat ſucco, nilúe, parumúe, feret.
Mentis & humanæ ſi ſit ſapientia radix.
Moribus orba malis, plena boniſq́ue viget.

Non enim habemus hic manentem ciuitatem: ſed futuram inquirimus. Hebræ.13.c.

VIta quod hæc Hominis tam ſit breuis, atque caduca:
Non vult Diogenes ædificare domum.
Vas domus eſt, in qua ſapiens ſua gaudia ſentit,
Contentuſque ſuis, regia nulla petit.
Æmathioque duci quærenti qualia vellet
Munera, reſponſum libera lingua dedit:
Corde velim toto Rex auguſtiſſime ſolem
Ne mihi ſurripias, quem tribuiſſe nequis.

Eſt autem quæſtus magnus pietas cum ſufficientia.
1. Timoth. 6.

Diogenes cui pera penus, cui dolia ſedes,
Diuitias cœni ducere more ſolet:
Conſpiciens claro puerum de fonte bibentem
Ex cauitate manus talia dicta dedit:
Cur ego non ſanus miſeris me torqueo curis?
Fictilis & vaſis cur onus ipſe fero?
Abiecitq́ue ſtatim, ciathum quem ferre ſolebat,
Præbuit & potum concaua fonte manus.

Veruntamen vniuerſa vanitas: omnis homo. Pſalm. 38.

IN fora ſe confert accenſo Lumine mordax
Diogenes, medium ſole tenente polum,
Obſtupuere omnes, & quæ ſit cauſa rogarunt,
Ad quos continuo talia dicta dedit:
Quæro homines: dicunt illi, quos quærit adeſſe:
Non, ait: hoc etenim vita ferina negat.
Is ratione ſuos actus vitamque gubernat,
Qui verax hominis nomen habere cupit.

Melius eſt modicum iuſto: ſuper diuitias peccatorum multas. Pſalm. 36. b.

HAc Sophiæ cupidus monſtratur imagine: Crates,
Qui bona fortunæ temnere vana docet.
Prædia cum denſis vt vendidit omnia ſyluis,
In maſſam nummos iuſſit abire ſuos.
In mare proiecit, factis hæc addidit ore:
Te perdam melius quam ſine fine premas.
Hæc moueant exempla tuos mammona ſequaces.
Immemores quid nos pagina ſacra docet.
Incidet in caſſes aſtuti Dæmonis, inquit,
Qui modo diuitijs nocte dieque vacant.
Adde quod ad manes hos grata pecunia ducat,
Eſt tamen hæc ſtygio non crucianda lacu.
Huic igitur ne corda deo ſubmittite vano,
Veri aſt poſſideat ſpiritus illa Dei.

Attendite autem vobis, ne forte grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate. Lucæ. 21. g.

TRes vitis profert vuas, tria pocula menſæ
Si circunſpicias, appoſita eſſe vides.
Muta tribus vicibus docet hæc pictura bibendum:
Scilicet vt ſedent pocula prima ſitim.
Altera rancorem crudo de pectore pellant,
Firma valetudo quo tua membra beet.
Tertia ſed miſce tibi pocula, propter amicos,
Inter quos maneant gordia vincla decet.

L

Homo quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra & nunquam in eodem ſtatu permanet. Iob. 14. a.

CAllida Sphinx cuius longus pars vltima ſerpẽs,
Æthercam facies indicat eſſe deam.
Proponit multis latebroſum ænigma, necatq́ue
Qui tenebras cæcas ſoluere poſſe negant.
Quod monſtrum quadrupes mane eſt titane micante.
Sole bipes medio, veſpere ſtante tripes?
Vir quadrupeſque, bipeſque, tripeſque, eſt vnus & idem,
Pectoris ætherei quem dedit eſſe Deus.
Repit humi paruus manibus pedibuſque puellus,
Ingreditur iuuenis fortis ad arma bipes.
Confirmat baculo tardi veſtigia greſſus,
Decrepitum cum iam tarda ſenecta vehit.

IN ALIENA VITIA LYNCES IN NO-ſtra talpæ.

Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides, Mathei. 7. a.

QVisquis es abſtineas alienos carpere mores,
Lynceus è contra crimina ſcribe tua.
Quam geris in dorſo vacua eſt cur mantica? quare,
Quam geris ante tibi zoile pera tumet?
Hoc eſt quod ſpectes oculis male lippus inunctis
(Ah nimium vecors) facta philaute tua.
Alteriuſque malos mores ſpeculeris acutim:
Hoſque nocet nimia ſedulitate manus.

Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam factus ſum velut æs ſonans: aut cymbalum tinniens.
1. *Corinth.* 13.

OGmion Herculeo referunt hunc nomine dictum,
Cuius lingua fuit chordis religata ſolutis.
Et ſimul aurata, laxè pedente, cathena.
Ingens qua populus connexus reſtibus, ibat.
Non ſecus eloquium Galli latiale figurant,
Cum rapit huc homines, concordi fune ligatos,
Vt præcepta Dei cupiant audire libenter.
Quæ dum mundus erit, nunquam peritura manebunt.

Mors & vita, in manu linguæ: qui diligunt eam, comedent fructus eius. Prouerb. 18.

SCire volens rex Ægypti, quæ peſſima quæque
Optima pars Brutum miſerat ecce Biæ,
Protinus erectam (fame ſi creditur) illi
Egregia linguam, tum ratione dedit.
Hac laudes canimus ſuperos, ſolamur & ægros,
Hac animos, dubijs conſiliumq́ue damus
Protegit hæc etiam ſpecie mendacia veri,
Protegit hæc ſontes, innocuoſque premit.
Impius hac etiam ſcurrilia multa profatur.
Nec timet in ſummum dicere probra Deum.

M

AD AVDIENDVM VELOCES, TARDI AD loquendum.

Hominis eſt animam præparare, & Domini gubernare linguam. Prouerb. 16.

DOctum lector habes hic è regione Solonem
Qui linguam ſapiens amputat enſe ſuam.
Iſtius hanc cauſam fertur ſcripſiſſe rogatus:
(Ore etenim vetuit lingua refecta loqui)
Sæpius audiui multis nocuiſſe loquelam:
Nec vitio cuiquam ſe tacuiſſe fuit.
Vtque loquax ſileas duplici munimine dentes
Vallauit mira prouidus arte Deus.
Sic quicunque poteſt linguam frenare volucrem,
A multis animam liberat iſte malis.

Qui abſcondit frumenta maledicetur in populis, benedictio autem ſuper caput vendentium. Prouerb: 11.

Preſſerat ecce Rhodum permagna penuria rerũ,
    Diraq́ue multorum clauſerat ora fames.
Cum ſubito aduenïunt tres lata per æquora naues,
    Illarum tritico quæque referta fuit.
Nauta ſtatim, poſtquam lætus pede littora preſſit,
    Ciuibus hæc miſeris nuncia læta tulit.
Ne nimium dixit, ciues, pro mercibus iſtis
    Soluite, mox plures adfore dico rates.
Quiſquis es hanc etiam, nauta monitore beato,
    Iuſtitiam cura rebus adeſſe tuis.
Pro vero paleas tritico ne diſtrahe duro,
    Tempore, nec claudas horrea plena, famis.
Sic manifeſta tibi benedictio, crede tonantis
    Deſuper aduenìens quæque petenda dabit,

Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt iuſtitiam in omni tempore. Pſalm. 19.

TRes habuit quidam, præclaro ſtemmate, Natos,
Ex quibus vnus erat thalamo non certus eodem,
Vix pater in tenues moribundus abiuerat auras:
Ecce parant lites pueri, quis iure relictas
Vſurparet opes, & amicæ munera Sortis.
Continuo Iudex defuncti membra parentis
Arboris affixit trunco: qui pectora tanget,
Inquit, habebit opes, illi patrimonia cedent.
Iamque duo primi genitoris viſcera telis
Traijciunt, minimus nulla ratione volebat
Lædere membra Patris, potius ſed linquere vitam,
Hunc pietas natum teſtata eſt eſſe parentis.
Nam vires ſuperat Natura potentior omnes.

Qui diligit filium, aſſiduat illi flagella, vt lætetur in nouiſſimo ſuo. Eccleſiaſt. 30.

CErnitis hic iuuenẽ, manib⁹ poſt terga reuinctis
Ad crucis inuiſæ triſtia fata rapi.
Ille prius pauidæ matri, quam triſte ſubiret
Supplicium, cupiens oſcula chara dare.
Dentibus ipſe ſuis multo cum ſanguine naſum
Deripuit matris (res memoranda) ſuæ.
Non temere hoc, dixit, facio, nam maxima pœnæ
Et miſeri interitus hæc mihi cauſa fuit.
Non igitur nimium natis laxate parentes
Frœna, nec impunes facta maligna ferant.

Spatioſa via eſt quæ ducit ad perditionem, & arcta via eſt quæ ducit ad vitam. Mathei 7. b.

DVm iacet & dulci reparat ſua corpora ſomno
Sub picea agnitenens Amphytrioniades
Ecce duas Diuas dextra leuaq́ue videbat:
Vna fuit Virtus, altera blanda Venus.
Difficiles aditus oſtendens vertice in alto
Defeſſis requiem mandat habere dea.
Molle iter oſtendit fallax Venus, vltima meta
Præcipitans captos, per fera ſaxa trahit.

QVO SEMEL EST IMBVTA RECENS SERuabit odorem teſta diu.

Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea. Prouerb. 22.

QValiacunque nouæ teſtæ infunduntur, eorum
Temporibus multis, huic remanebit odor.
Sic homini quidquid primo inſpiratur ab æuo,
Vt patet, hoc etiam curua ſenecta tenet.
Hac ratione, pij natos implete parentes
Artibus ingenuis, moribus atque bonis.
Mens etenim pueri raſæ eſt æquanda tabellæ
Artifices in qua ſculpere quæque valent.
Has vero tabulas vitijs depingere, magnum
Eſſe nefas Chriſti verba ſacrata docent.
Quiſquis ait, puerum teneris offenderit annis,
Hunc melius rapidi mergeret vnda maris.

Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius. Prouerb. 31.

QVam celebrat totus formoſa Semiramis orbis,
Fœminea geſtat martia tela manu.
Audens prima trucis tentare pericula belli,
Fecerat vt quondam Pentheſilæa, furit.
Agmen agens peditum Babilonem cœpit opimam
Quæ fuerat regi non bene fida ſuo.
Ergo qui cupitis ſine bello viuere diro
Oppida, principibus fida manete viris.

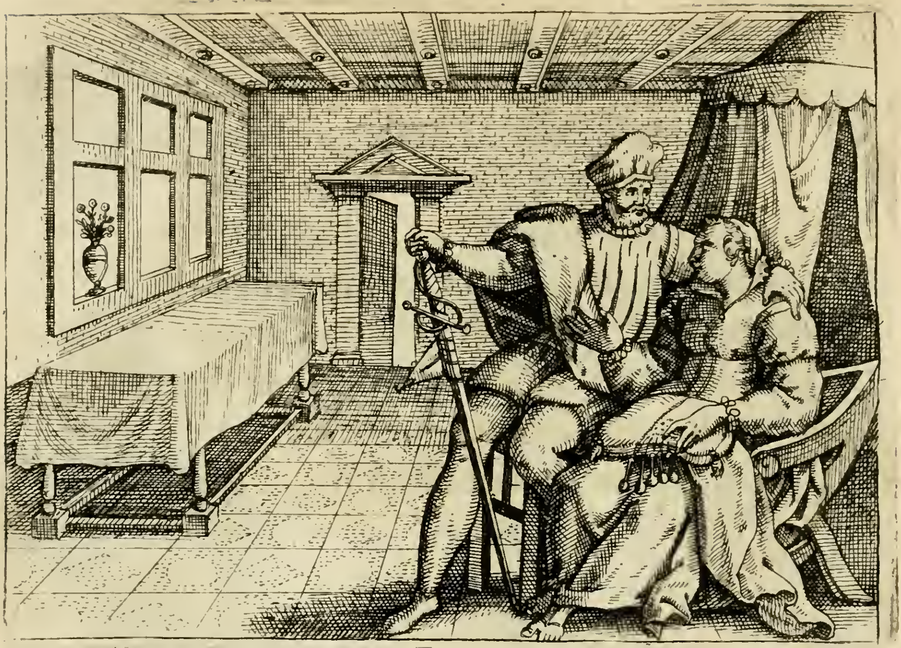
Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit, & numerus annorum incertus eſt tyrannidis eius. Iob 15, c.

HOſte ſolet victo, miſeranda in cæde, cruore
Purpureo, madidam reddere Cyrus humū.
Huic animoſa tamen mulier (res digna relatu)
Permagna reſecans Dexteritate caput.
Sanguinis hoc proprij rubras intinxit in vndas,
Inſuper hæc factis addidit ore ſuis:
Nunc bibe, nunc truncus proprio ſatiare cruore,
Qui nunquam poteras ſanguinis eſſe ſatur.
Scilicet hic duris ſolet exitus eſſe Tyrannis.
Hac inclementes morte perire ſolent.

Aquæ furtiuæ dulciores fiunt: & panis abſconditus ſuauior. Prouerb. 9.

NOta veneficijs Circe eſt, quæ voce canorā
Decepit multos callida ſæpe viros.
Huius ad arua fuit ventis impulſus Vlyſſes
Sit modo Naſonis verſibus vlla fides:
Obſtruit hic aures cera, maloq́ue ligatum
Ad ſe non potuit vertere dulce melos.
Pacifer huic etiam florem Cyllenius album
(Moly vocant)contra dira venena dedit.
Protinus at ſocij petierunt littora Circes
Deque manu capiunt pocula ſæua deæ,
Ecce lupi ſubito fiunt vrſiq́ue caneſq́ue
Prudenteſq́ue prius, nunc ratione carent.

Gratia ſuper gratiam mulier ſancta, & pudorata.
Eccleſiaſt. 16.

HAc tibi Penelope monſtratur imagine, lector,
Fida ſuo remanens non ſine laude viro.
Namque vir illius denis licet abfuit annis,
Et fuerit multis ſæpe petita viris:
Illa tamen ſtatuens vitam ſeruare pudicam
Illudit mira calliditate Procos.
Tela mihi dixit fido texenda marito,
Hac facta, fiet copia cuique mei.
Cæpit opus, quicquid ſtudioſe luce diurna
Fecerat, id noctu ſoluerat, ante diem,
Callida ſic opus hoc multos protaxit in annos
Ad patrios donec vir redit ecce lares.
Integra ſic manſit dicti non immemor huius,
Nupta pudica quidem ſola cubare poteſt.

Omni tempore diligit qui amicus eſt, & frater in anguſtijs comprobatur. Prouerb. 17.c.

ROmæ erecta fuit Iuuenis florentis imago
Veſtimenta ferens viridi depicta colore.
Nomen amicitiæ referens: quæ ſemper eundem
Inuariata ſuum nouit retinere vigorem.
Fronte tenebat Hyems, Æſtaſque notantia veros
Aduerſis ſimul & lætis in rebus amicos.
In medio hæc duo verba procul prope pectus habebat,
Quo ſimul abſentis notat & præſentis amorem.
Quod Mors, Vita, ſtetit veſtis, ſub margine ſcripta:
Signant amicitiam nunquam ſuccumbere morti,
Verum perpetuum vitæ ſeruare tenorem.
Tempore quiſque ſuum duro cognoſcit amicum.

Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Ioan. 15.

SI petis exemplum veri, pie lector, amoris
  Huc tua, ni pigeat, lumina flecte parum.
Carceribus Damon miſer eſt incluſus acerbis
  Euinctus geminas ad ſua terga manus.
Conſenſu Regis patriam remeare petiuit
  Diſponat rectè, rebus vt ipſe ſuis.
Ecce ſubit Pythias (quo charum ſoluat amicum)
  Carceris interea vincula dura grauis.
Tempus adeſt lueret pro fido morte ſodali
  Ducitur ad mortis (res miſeranda) locum.
Interea Damon rediens, ait, optime Iudex,
  Hunc dimitte virum me rape, meque neca.
Protinus admirans Iudex dimiſit vtrumque,
  Atque inter ſocios tertius eſſe cupit.
Vt patet hinc certe multo eſt pretioſior auro,
  Qui dat in aduerſis rebus amicus opem.

Facite iudicium & iuſtitiam: & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris. Ieremiæ, 22.a.

EMpedocles dum forte Rei defendere cauſam
Suſciperet, placido releuantes membra ſopore
Legiferos vidit, quibus hac eſt voce loquutus:
Quidam Aſinum nummis conduxit quinq; viator,
Quo ſimul ac latebras ſubijt, nam lumine pleno
Cynthius & radijs mundum luſtrabat apertis,
Conſtitit, ac Aſini feſſus requieuit in vmbra.
Non tamen hoc patitur, dominus recubare ſub illa
Ipſe cupit, ſic vmbra duos certare coëgit.
His tacet Empedocles. Iudex narrantis ab ore
Pendet & hæc nobis ait ordine dicere pergas.
Nec mora ſubridens, Aſini tibi gratior inquit
Vmbra fuit, quam cauſa rei, cum corpus haberen
Somnia quam miſerè perit hæc reſpublica certe,
Iuſtitiæ cum iura ſilent, quæ crimina tollunt.

Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextra tua. Mathæi.6.

POſtquam Archilla ſuum vidit prædiues amicũ
Afflictum, miſera pauperieq́ue premi:
Ille opibus cupiens ſuccurrere, clauſerat eius
In puluinari, clam, ſua dona, viro.
D uritiam ſenſit dein puluinaris, & illic
Repperit incluſas pauper amicus opes.
Hac etiam ratione, iubet nos Chriſtus egenis
(Clam puta) de noſtris ferre libenter opem
Et pater in tenebris, qui nunc, ait, omnia cernit,
Reſtituet multo fœnore cuncta tibi.

Non peiurabis: reddes autem Domino iuramenta tua. Matthæi. 5.

PAcificus Romæ ſacram Numa condidit ædem,
Quæ fidei templum nomine dicta fuit.
Hæc conſtructa ſtetit ſublimibus alta columnis,
Forma rotunda, domus circulus vnus erat.
Hic populi iurare ſolent, hic fœdus inibant,
Hic verbis viguit conſtabilita fides.
Quod ſi præſtiterint gentes, quæ numina Chriſti,
Numina quæ veri non habuere Dei:
Quo minus ergo ſuam Chriſti qui nomine gaudet,
Deberent pactam continuare fidem.
Qui ſuperos inquam, qui conſcia Numina, teſtes,
Accipiunt, quando fœdus inire volunt.

Non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur diues in diuitijs. Ieremi. 9.

Viribus ille fuit tam magnis Fermius olim,
Creditur vt tellus vix habuiſſe parem.
Incudi potuit nudum ſupponere corpus,
Qua ſuper admiſit cudere ſæpe viros.
Eſt miranda quidem vis maxima corporis huius,
Vix natura ſagax limite clauſa tuo:
Attamen hoc illi vitio datur, ipſe periclo
Dum ſeſe nulla cum ratione dedit.
Nam quiſquis diſcrimen amat perdetur in illo:
Vt, docti referunt, non ſine laude, viri.

Q

Propter hæc & per his ſimilia paſſi ſunt dignè tormenta, & per multitudinem beſtiarum exterminati ſunt. Sapient. xvi.

PLurima ſunt nobis de forti ſcripta Milone,
Quam validis quondam viribus eſſe ſolet.
Sæpius hic taurum montem geſtauit in altum,
Atque necans pugno deinde comedit eum.
Sæpius atroci magnaque tyrannide brutis
Infeſtus miſeris (re patiente) fuit.
Arboris iſte manus rimis immiſit vtraſque
In partes cupiens dilaniare duas.
At valido palmas compreſſit robore truncus,
Omnibus & vinctum detinet ecce feris.
Quaſque ferox auida paulò ante recluſit in aluo,
Cogitur his victus nunc miſer eſſe cibus.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sapient. XI. c.

QVandoquidem Diuũ phrygius ſecreta reuelat
Tantalus, & linguæ fræna tenere nequit:
Quærit aquas in aquis ſitibundus, pomaque captat
Quæ fugiunt, pœnas garrula lingua luit.
Si qua tuæ fidei fuerint commiſſa tegantur
Semper, & à nimia garrulitate caue.
Nil ſiluiſſe nocet, contra nocet eſſe locutum:
Par fueris Diuo, ſi taciturnus eris.

Ne intuearis vinum quando flaueſcit, cum ſplenduerit in vitro color eius: ingreditur blande, ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber. Sap. 23. d.

RVſticus vt vitis vinoſas proferat vuas
Stercora brutorum quattuor addit humo.
Qui nimium potat de vitis fructibus huius,
Armento ſimilis redditur, atque feræ.
Primus decipitur ſimplex velut agnus, & alter
Ridiculo geſtu multa iocoſa facit.
Tertius vt porcus coitum ſectatur inertem,
Quartus in aduerſos more leonis agit.

Quoniam Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis, Pſalm. 90. c.

IN vada præcipitant citharœdum turbida nautæ,
Sanguinea ſuperant qui feritate feras.
Veſte ſibi rapta, vada cærula ſulcat Arion,
Delphinis citharæ mulcet & ora ſono.
Quã ſit auari hominis non tam mẽs dira ferarũ eſt,
Quoſque viri iugulant, parcere piſcis amat.
Quem pia ſeruatum dignatur dextera Chriſti,
Integer, illæſus, ſaluus vbique manet.

R

Proſperitas ſtultorum perdet illos. Prouerb. 1.

SEmper amica fuit Samio fortuna Tyranno,
Vix illi inuenies treſue duoſue pares.
Tempore quod longo didicit cum Regis amicus,
Compoſitum reuoco fœdus amoris, ait.
Rex vt amicitia chari frueretur amici,
Annulum in æquoreas præcipitauit aquas.
Poſtque dies aliquot, fuit ad conuiuia ductus,
Fulgebat varijs menſa refecta cibis.
Iamque dapes caperent, Regis, quis credere poſſet?
Annulus in medijs piſcibus ecce iacet.
Quis fuit in toto felicior orbe creatus?
Non Crœſus ſimilis, nec fuit ante Midas.
Auri ſacra fames animæ ſolet eſſe nociua
Diuitis exemplo quod docet atque monet.

Loquere terræ, & reſpondebit tibi, & narrabunt piſces maris. Iob. 12.b.

ÆQuor habet piſcem Remora eſt hic nomine dictus,
Non eſt extenſo longior ille pede.
Fronte gerit cornu, quo magnas ſæpe carinas
Ne fugiant, tumidas continet inter aquas.
Hinc vos Terrigenæ perpendite quanta poteſtas
Sit ſuperis, quam ſit dextera longa Dei.
Quin etiam ſi qua eſt (ſed abeſt) dementia Chriſto,
Exuperat cautos hac tamen ille viros.
Et domini robur nimium proſterneret omnes
Humanas acies, militiæque viros.
Rumpere caſtra poteſt quæcunq; geruntur in orbe
Cum tonat, & martis fulmine verſat opus.
Contineatque licet tonitrus & fulmina, nutu
In caput auctoris tela remiſſa cadent.

Melior eſt ſapientia quam vires: & vir prudens quam fortis. Sapient. 6.

CVm Rex præcipuos ex vrbe Philippus Athenis
Poſceret, Orator talia verba tulit:
Paſtores & oues ſimul & numeroſa canum vis,
Mouere in rapidos aſpera bella Lupos.
Iamque lupi pacis componunt fœdera, linquat
Si modo perfidos turba inimica Canes
Pacta placent, ſocios mittunt, tutore carentes.
Ecce lupus miſeras dilacerauit oues.
His docet orator Græcorum maximus, vrbis
Si Proceres abeant, mœnia poſſe capi:
Non equitatus enim valido nec robore miles,
Abſque viris cautis, vlla trophæa refert.
Conſilijs ſic tuta fuit gens Attica, Regis
Dicitur armatos nec timuiſſe viros.

In veſtitu ne glorieris vnquam, nec die honoris tui extollaris. Eccleſiaſtici. 11.

DIc mihi cur plumis alienis corue ſuperbis?
Dic adeo tumido cur aliena placent?
Agmine iam facto repetitum curſitat omnis
Grex auium, plumis vndique nudus eris.
Nemo ſibi dotes furtiuas arroget vnquam.
Nec decus alterius ſurripuiſſe velit.
Quod ſis eſſe velis, placeat tibi (ſuadeo cautus)
Sors tua, nunquam alius, ſi ſapis, eſſe velis.

Omnis enim qui acceperit gladium, gladio peribit.
Mathæi. 26.

HArpia hæc hominis dentes in viſcera mergit:
Et ſua non nocuo membra cruore replet.
Non impune tulit ſcelus hoc, nec tempore longo
Exultat victrix: morte ſed ipſa perit.
Namque ſibi ſimilem cum contemplatur in vnda
Extinctum, dolor hanc regna ſub ima rapit.
Ergo homicida tibi commiſſum diſce dolere
Crimen, aberrantem te metanœa coquat.

Homo cum in honore eſſet non intellexit & comparatus eſt iumentis inſipientibus, & factus eſt ſimilis illis. Pſalm. 21.

Hæc varios poterat Caupona aſſumere vultus
Præſtigijs inſtructa, ſuum namq; vngere corp9
Dum parat vnguento, plumas in corpore, pennas
Pro digitis habuit, gelidaſque volauit in auras.
Protinus hoc cernens Apulæus, membra perungit
Vnguentis alijs, aſini mutata figuram
Ora manuſque trahunt, ſtabulumq́; petiuit vt ipſe
Eſſe roſas poſſet, quas Numina fronte gerebant.
Verbera paſſus abit ſubito, mox inde repulſus
Forte roſas alias reperit, dum veſcitur illis,
Humanos iterum vultus, formamque recepit.
Hæc roſa mollis enim prudentia dicitur aptè,
Eſt Aſinus quem non vigilans Sapientia laudat.
Nam ſi principibus præclara Scientia deſit:
Nonne coronatus caudex Aſinuſque putatur?

Vani autem ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui eſt. Sap. 13.

GEns olim Chaldœa ſibi quæcunq́ue vorantem
Flamman, non minimũ numé habere ſolet.
Hoc quidam cupiens illudere callidus ollam
Cepit, quam liquidis ipſe replebat aquis.
Imponitq́ue caput, claudique foramina cera,
Et vini ſpeciem iuſſit habere viri.
Ignibus appoſuit ſimulachrum, cera liqueſcit,
Atque fluens viſa eſt vnda necare Deum.
Deleturq́ue prior ſic poſterioris vrinam
Poſteriorq́ue locum deinde prioris habet.
Sic tenebras (Paulo teſtante) trahuntur in imas,
Qui veros reputant iſta caduca Deos.
Non tamen his ſimulachra modis Eccleſia ſeruat
Cana, ſed indoctis exhibet iſta libros.

Et tu fili hominis ſume tibi laterem, & pones eum coram te, & deſcribes in eo ciuitatem Ieruſalem. Ezechiel. 4.

PHidiacus paſtor pingendi repperit artem,
Sed rudis imprimis nec bene culta fuit.
Nam dum paſcit oues viridi fortaſſis in agro,
Viſa eſt ante oculos vnius vmbra ſuos.
Hanc notat, & fuluæ digitis impreſſit arenæ,
Ipſa receſſit ouis, forma notata manet.
Poſt hunc, vt referunt, perfectè inuenit Apelles
Artem picturæ commodiore via.
Scilicet vt graphijs depingeret omnia pictor,
Cypria ſic Coa ſtat dea facta manu.
Sic igitur vates pictoris ritè loquentis,
Et pictor muti nomina Vatis habet.
Hic etenim certo depingit cuncta colore,
Ille refert valida prælia geſta manu.

Inſpice & fac ſecundum exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt. Exod. 25 d.

SPectatũ properant Venerẽ cum prole venuſtos,
Quos dederat pictos ingenioſa manus.
Sutor adeſt, artiſque ſuæ probat omnia dextrè
Quæ ſuperant artem carpit & artis iners.
Audijt hoc perdoctus Apelles, deſine dixit,
Limitibuſque caue digrediare tuis.
Quam didicit quiuis illam ſibi vendicat artem,
Non aliena pudens dente procace petat.

HOMINES ATQVE VOLVCRES PICTVris decipiuntur.

In manu artificum opera laudabuntur. Eccleſiaſt. 9. d.

TAm pulchrè iuuenem Zeuxis depinxerat vuas,
Geſtantem manibus cupidis vt morſibus illas,
Carpere tentarent volucres perſæpe rapaces,
Pharrhaſiuſque ſuas minui cum cerneret artes
Si pueri ſpecies ad viuum picta fuiſſet,
Non certe auderent aliquos decerpere fructus.
Sed trepidas adeo volucres inuaderet horror
Vt fugerent hominum potius commercia, dixit
Atque domi in muro Cortinam pinxerat, arte
Egregia, Zeuxis quam dum remouere putaret
Deceptus, muro dextram offendebat in ipſo.
Doctus erat coruos Zeuxis, timidaſque columbas
Ludere, Pharrhaſius pictorem fallere clarum.

Ad Lectorem.

Quid ſibi quæque velit bone lector imago libelli,
Forſitan à quoquam certior eſſe cupis.
Siſte gradum, res magna latet, non fabula tantum:
Sæpe leui ſubſunt ſeria multa ioco.
Hic velut in ſpeculo Virtus vitiumque videntur:
Quod ſapiens fugiat quodque ſequatur habet.
De quo ne dubites, moralem reſpice ſenſum,
Quem ſubiuncta breui carmine ſcripta docent.
Quæ ſi declares tibi non ingrata fuiſſe,
Poſt modo plura lubens, & meliora dabo.

g A-74, U = T4